

FOAIA POPORULUI ROMÂN

Apare în fiecare zi cu cele mai noi știri din țară și străinătate

ZIARUL ZILNIC :

ABONAMENTUL: „Foia Poporului Român“, „Foia Ilustrată“ și „Cucu“ pe un an 28 cor., pe jumăt. de an 14.40 C., pe un sfert de an 7.20 C. Pe o lună 2.40 C.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUDAPESTA, VII., ILKA-UTCA
NRUL 36. :: TELEFON: 47—82.
MANUSCRISE NU SE INAPOIAZA

ZIARUL POPORAL :

ABONAMENTUL: „Foia Poporului Român“, „Foia Ilustrată“ și „Cucu“ pe un an 10 cor., pe jumăt. de an 5 cor. Abon. la mai multe ex. 4 Cor. la an.

Ultimul salut al regelui de națiune și armată

— Din testamentul lui Francisc Iosif I. —

»Budapesta Kôzljöny« ziarul oficios într'o ediție specială apărută aseară anunță:

Regretatul împărat și rege Francisc Iosif I. în testamentul lui Prea înalt, deschis ieri, a adresat următoarele cuvinte de adio către popoarele sale, către armata și flota:

Deplină mulțumire aduc popoarelor mele iubite pentru dragostea devotată, ce-au manifestat-o mie și Casei mele în zile fericite ca și în vremuri grele. Conștiința acestei alipiri a priit bine inimii mele și m'a întărit în împlinirea grelei obligații de domnitor.

Fie ca aceleași sentimente patriotice să le păstreze și față de succesorul meu.

Și ia armata și flota mea mă gândesc cu simțiminte de mulțumire mișcată pentru vitejia și devotamentul lor probat. Victoriile lor m'au umplut de o mândrie bucurasă, iar înfrângerile fără voia lor — de doliu dureros.

Spiritul admirabil care a însuflețit de mult armata și flota, precum și ambele armate naționale, — e o garanție pentru mine, că succesorul meu va putea conta pe ele tot așa cum am contat și eu.

Incoronarea noului rege

Următorul autograf regal va publica azi Monitorul Oficial:

Iubite conte Tisza!

Conduc de dorința să fiu cât mai curând încoronat ca rege al Ungariei, Croației, Slavoniei și Dalmației, — vă cer să intrați în contact cu parlamentul, și să-mi prezentați apoi propunerile D voastră.

CAROL m. p.

Contele Stefan Tisza m. p.

»Neue Freie Presse« află că încă în prima jumătate a lunii Decembrie, va fi încoronat noul rege al Ungariei.

Deja cercurile dela curte, se anunță că noul domnitor are intenția ca în viitor să-și aibe reședința o parte a anului în Budapesta.

Primul ordin către armată și flota a noului domnitor

Regele a dat următorul ordin către armată și flota:

Soldați! Comandantul vostru suprem, augustul meu unchiu, împăratul-rege Francisc Iosif I. care decenii a condus pe voi, pe bunicii și părinții voștri, cu iubire și grije, ca un bun părinte, s'a dus la Dumnezeu.

Totdeauna o pildă luminoasă de datorie soldățească, regretatul monarch până la încordarea supremă a înfelepciunii sale a întregii lui exis-

tențe a închinat-o bunei stări a patriei sale; cît timp l'au ținut puterile gândurile lui au fost la voi iubiți și bravi oameni ai războiului.

Soldații zilele grele și glorioase ale acestei lupte uriașe le-am trăit până acuma împreună cu voi.

Într'o vreme mare ies din mijlocul vostru, ca domnitor suprem în fruntea armatei și flotei mele încercate în luptă în credința nestrămutată în dreptul nostru sfânt și în victoria noastră pe care le vom repurta cu ajutorul lui Dumnezeu în unire cu aliații noștri devotați, pentru cauza noastră dreaptă.

Spiritul augustului regretat va fi în jurul vostru, vă va da noi îmbolduri pentru lupte eroice ca să depunem la catafalcul lui cununa biruinței, ca dovada a recunoștinței noastre devotate pentru toată iubirea și ocrotirea lui, cu care inima sa nobilă a bătut mereu pentru armata lui devotată.

Viena, 22 Novembre 1916.

CAROL m. p.

Schimb de telegrame între împăratul Wilhelm și regele Carol

Împăratul Germaniei a adresat noului împărat și rege al Monarhiei o telegramă caldă de condoleanță în care îi exprimă cea mai adâncă compasiune: »Cele 68 ani de domnie a împăratului-rege Francisc Iosif, va trăi în istoria Monarhiei, ca o eră binecuvântată, — scrie împăratul Germaniei. — Noi cari aparținem generațiilor mai tinere, eram deprinși să vedem în figura distinsă a monarhului dispărut — pilda celor mai frumoase virtuți de domnitor și de împlinirea datoriilor regale.

Împăratul german perde într'insul un devotat aliat, iar eu personal un amic părintesc înalt venerat. Nu i-a mai fost dat să vadă rezultatul luptei și revenirea păcii. Dumnezeu să-i dea pacea vecinică. Fie ca binecuvântarea Celui dispărut din mijlocul nostru, să planeze mai departe asupra ta și popoarelor tale. Cu rugăciuni

ferbinți și compasiunea cea mai devotată, mă gândesc la tine.

WILHELM.

Noul rege a răspuns, că compătimirea ce i-o arată împăratul Germaniei îi este o prețioasă mângâiere.

»Așa cum alianța ta și a lui au stat nestrămutate ca o stîncă în actualul război, așa să rămâie și pentru noi în amintirea și binecuvântarea monarhului mort.«

Confirmarea miniștrilor comuni

Monitorul oficial publică trei autograte ale noului rege, prin care se confirmă miniștrii baronul Burian și baronul Krobatin, în funcțiile lor de miniștrii de externe, de finanțe (provizori) și de război.

Trupele monarhiei cari au depus ieri jurămîntul de credință în noul monarh, au jurat pe numele Carol I. împărat al Austriei și Carol V. rege al Ungariei.

Pregătirile în vederea înmormintării

Regele Carol cu regina Zita, au apărut ieri la palatul mortuar al regelui Francisc Iosif, și s'au rugat în tăcere.

Regele Carol nu va lua parte la înmormîntare, ci împreună cu regina, va aștepta la Domul St. Stellan, sosirea cortegiului, și numai de acolo, va conduce până la biserica Capuțineilor rămășițele pămîntești ale defunctului.

Azi noapte s'a făcut actul de imbalsamare al lui Francisc Iosif de către consilierul Al. Koliska în prezența medicului curței dr. Kerzl.

Dimineața, cadavrul a fost îmbrăcat în uniformă de gală de mareșal și depus într'un sicriu de pluş neagră, așezat pe un catafalc înalt. Acolo va rămîne până Luni, când așezat într'un cosciug de metal va fi transportat la Capela de la Holburg.

Împăratul Wilhelm e împedecat să vie la Viena, ca să asiste la înmormîntare. — suferind de o anghină violentă.

Pregătirea unei ofensive ruso-române în Moldova?

Geneva, 24 Novembre. — »Echo de Paris« anunță că acolo unde românii s'au retras, au făcut-o din considerații strategice, dar în schimb ne putem aștepta pe frontul dobrogean și la granița Moldovei, unde sunt concentrate cele mai multe forțe ruso-române, la o importantă ofensivă din partea lor.

Ziarul parizian »Le Temps« scrie, că deși re-

giunea liniei ferate Orșova-Filiași este în parte distrusă prin stăpînirea Puterilor Centrale, este însă probabil, că românii cu ajutorul rușilor vor pregăti germanilor o a doua catastrofă ca cea din Franța la riul Marne.

Ziațele italiene sunt informate, că orașele române de la Dunăre sunt violent bombardate de artileria bulgară.

Grave evenimente în Grecia

Atena, 24 Novembre. — Agenția Reuter anunță, că ieri la ora 2 după amiază, un detașament de marine a ocupat gara liniei ferate Pelopones.

Cu prilejul plecării ambasadurilor Puterilor

centrale s'au produs ciocniri sângeroase între venizejiști și devotații regelui. Sunt mulți morți.

Olișerii greci devotați regelui sunt foarte indignați de măsurile violente luate de Ententa în Grecia.

Războiul cu România

— *Nouii forțe rusești sosesc la granița Moldovei. — 300 vagoane capturate la Craiova. — Raportul rus spune că Românii se retrag și din valea Oltului.* —

De pe frontul românesc au sosit pe ziua de 23 Nov. următoarele știri:

Pe frontul arhiducelui Iosif:

Pe cursul inferior al râului Cerna, am pus piciorul pe malul stîng. Altfel nimic nou de semnalat din Muntenia.

La granița de răsărit ungară și în Carpații păduroși acțiunea de recunoaștere a fost mai vie.

HÖFER, mareșal locot.

La marginea de răsărit a Ardealului — lupte între defășamente de recunoaștere. Rușii se întăresc acolo.

În Muntenia, situația nu s'a schimbat. La Craiova, pe lângă alta pradă, au căzut 300 vagoane în mâinile noastre.

La armata mareșalului Mackensen:

În Dobrogea și la Dunăre în mai multe puncte foc de artilerie.

LUDENDORFF

Comunicatul de seară german anunță:

În Muntenia operațiunile decurg conform planului. În Dobrogea și în mai multe locuri de pe Dunăre, foc viu de la un mal la altul.

Comunicatul bulgar anunță:

Situația e neschimbată pe frontul dobrogean. Comunicatele românești n'au sosit.

Comunicatul rus anunță:

21 Nov. — La sud, dușmanul în valea Oltului și-a continuat atacurile cu aceeași putere. Sub presiunea dușmanului, trupele românești s'au retras încet, luptând. În valea Jiului, românii în fața forțelor superioare dușmane, s'au retras în direcția stației ferate Filieș.

În Dobrogea, situația e neschimbată.

In România, bătrâni, femei și copii apără acum cu arma pămîntul patriei

»Noideutsche Allgemeine Zeitung« scrie:

Populația română din regatul român, după toate știrile trupelor germane, iau parte în chip mișelesc contra dreptului internațional, la luptele cari s'au transpus atât de iute pe teritoriul românesc. În deosebi, unii călăreți și căruțași dar și coloane întregi de provizii, sunt atacate pe furie de populația română. Dese-ori soldații noștri bravi, cari transportă bagajele, au trebuit să facă uz de armele lor, pentru a se apăra de franc-tirorii cari apar pretutindeni.

Ziarul francez »Nouveliste de Lyon« dela 16 Noiembrie anunță cu o deosebită satisfacție pe temelul unor martori oculari că în România bătrâni, femei și copii iau parte la apărarea pămîntului patriei.

După experiențele rele ce le-au făcut trupele germane în Belgia și în Franța de nord cu populația fanatizată, care nu s'a dat îndărăt de la nici o crimă, ele vor ști să se apere acum mai bine contra acestui fel de a purta războiul contrar cu dreptul internațional.

Trupele germane cari luptă în România au primit porunca să tragă la răspundere nu numai fiecare persoană civilă, care ia parte la luptă, ci și autoritățile, — căci stă în afară de orice îndoielă că populația română e pacinică și că ajutoarele la aceasta acțiune contra dreptului ginților, trebuie de căutat în mijlocul autorităților.

Impresia la București de căderea Craiovei

Știri particulare din București sosit la Stockholm, anunță că greuna înfrângere română, în valea Jiului și pierderea Craiovei, a provocat o impresie dezastrăoasă la București, care se ma-

nifestă printr'o stare de nervozitate crescândă în toate păturile sociale.

Din București continuă să plece locuitorii cu stare.

Nu mai sosesc știri detaliate din București

De trei zile, Parisul nu mai primește nici o telegramă din București, — o stare de lucruri, care contribuie la creșterea neliniștii în presa franceză.

— Ziarele »Le Temps«, Petit Parisien, constată că puterile centrale prin progresele lor surprinzătoare în România, dela începutul săptămânii, acestea, nu numai că au dobândit importante avantajii militare, ci prin stăpânirea unui ținut bogat în cereale și petrol — și-au asigurat aprovizionarea armatelor cari operează acolo.

»Le Temps« crede, că Românii n'au reușit la vreme să ducă din Craiova toate proviziile de petrol și cereale, — așa că și aceste provizii pot contribui la întărirea situației economice a puterilor centrale.

La Londra provoacă mirarea că în afară de scurtele rapoarte oficioase române — nu mai

sosește direct nici o altă știre despre situația României, care apare ca foarte critică — în vreme ce dușmanul e în măsură să anunțe că a ajuns până la Craiova. Forțele armate române dela Dunăre sunt greu amenințate — dacă nu se vor retrage la vreme.

Se vede că puterile centrale au de gând să lăse Oțtenia de restul României — așa că în mâinele lor ar cădea valea cea mai bogată în cereale.

La Câmpulung se află forțele principale române

Correspondentul special al ziarului din Amsterdam »Standard« telegrafiază din București, că conducerea armatei române, în urma situației amenințătoare a armatei ruso-române la sud-est de Câmpulung — a adus din Dobrogea toate rezervele române.

Trupele române concentrate acolo au primit ordinul să apere cu ori-ce preț pozițiile de acolo. Apărarea Dobrogei va fi făcută numai de trupe rusești.

MERSUL RĂZBOIULUI

Situația neschimbată pe toate fronturile

Reprezentanții puterilor centrale au trebuit să părăsească Atena. — La nord de Monastir rezistența bulgaro-germană e puternică.

De pe frontul rusesc au sosit următoarele știri pe ziua de 23 Nov.

Pe frontul prințului Leopold al Bavariei: În unele locuri foc de artilerie în creștere.

HÖFER, mareșal locot.

La sud de Sinorgon, după o puternică pregătire artileristică, patrule ruse cari înaintau au fost gonite. Vremea clară a făcut ca în multe locuri între Marea de est și Carpații păduroși acțiunea de artilerie să fie mai deasă.

v. LUDENDORFF

Comunicatul rus anunță:

21 Nov. — Pe întregul front, de ambele părți foc de infanterie și artilerie, care pe malul râului Stochod, în regiunea Maloporsk a devenit mai violent. Artileria grea și ușoară a dușmanului a bombardat regiunea Hatruzov și Hukalovce, la apus de Novo Aleksiniec.

În Carpații păduroși, în regiunea 5 verste la nord de orașul Pinion a întreprins un atac care a fost respins.

Din Balcan au sosit următoarele știri:

Comunicatul german anunță de pe frontul macedonean următoarele:

23 Nov. — Luptele la răsărit de lacul Ohrida s'au terminat cu retragerea dușmanului. Pe frontul german-bulgar, între lacul Prespa și la cursul de răsărit al râului Cerna, atacuri parțiale dușmane și pe înălțimele la răsărit de Paralova au fost respinse.

Comunicatul bulgar anunță:

Între lacurile Ohrida și Prespa după o luptă scurtă, dușmanul s'a retras spre sud. Atacul dușmanului pe malul de răsărit al lacului Prespa a eșuat. Înălțimea 1050 și satul Paralovo au fost din nou atacate de dușman, dar fără succes. Dușmanul a suferit grele înfrângeri.

În jurul satului Budomirzi, am ocupat tranșeele dușmane în urma unui asalt reușit. Pe restul frontului nimic important.

— Comunicatul francez anunță de pe frontul macedonean următoarele:

Ceața deasă care domnește în regiunea Monastir, a împiedicat acțiunea de luptă. Dușmanul opune o rezistență puternică pe pozițiile de înălțimi dela Savjeve, 4 km. la nord de Monastir până la înălțimea 1050 la sud-vest de Makov. Am făcut încă 500 prizonieri.

Pe malul apusău al lacului Prespa, trupele

noastre au ocupat Leshens și au înaintat spre nord.

— Din Grecia au venit următoarele știri:

Reprezentanții puterilor centrale și cu personalul lor au plecat cu vaporul grec Mykali spre Cavaia, părăsind siliți Atena. Pe vaporul acesta făltauau steagurile puterilor centrale.

Pe lângă corpul diplomatic, încă 22 supuși germani, indicați de amiralul francez Fournel, vor trebui să părăsească Atena, plecând cu vaporul Mykali spre Dedeagats.

— Trupele franceze au ocupat satele din zona neutrală greacă.

LUPTELE DIN APUS

— Atacuri anglo-franceze respinse. — Schimbul de prizonieri civili între Germania și Franța. — Succesele submarinelor germane. —

Comunicatul german anunță de pe frontul anglo-francez:

23 Nov. — În orele de seară, focul de artilerie dușmană a crescut de ambele părți, de Ancre și în sectorul Sailly.

Atacuri parțiale ale englezilor, la nord de Guevedecourt, și ale francezilor contra marginii de nord a pădurii St. Pierre-Vaast, au eșuat.

v. LUDENDORFF

— Deja 4 până la 14 Decembrie vor fi schimbați între Germania și Franța 20.000 prizonieri civili germani și francezi.

— Și în Franța începe să se simtă serios lipsa mijloacelor de trai. De aceia guvernul a dispus că Joi și Vineri să fie zile fără de carne, zahărul să fie vândut numai în stare cristalizată. Se oprește vânzarea de prajituri. Și benziua se va da în măsură mai restrinsă proprietarilor particulari de automobile.

— Ziarele italiene anunță, că vaporul grec »Elisios« care a sosit în Marsilia, pe drum a trebuit să predea unui submarin german 110 saci cu poștă, iar restul mărcăturei să-l arunce în Mare.

Vaporul grec »Sportis« printr'o explozie s'a scufundat.

— Cu vaporul englez »Britanic« s'au înecat 150 persoane.

— Submarinele germane au scufundat

acestea următoarele vapoare franceze: »Notre Dame de la secoure«, ranelly, Laroch, Jacques, Aleyon, Eugene și Petit Jean.

Cele trei din urmă aveau pe bord trupe coloniale pentru Franța. Un alt vapor Alice, de 822 tone și unul Lelie au fost scutundate.

RĂZBOIUL CU ITALIA

— Nimic nou de pe frontul italian. —
Armata italiană va avea un rol mai mare în Macedonia. —

De pe frontul italian comunicatele lui Höfer anunță:

23 Nov. — Situația neschimbată.

Höfer, mareșal-locot.

Comunicatul italian dela 22 Nov. anunță:

Pe frontul Trentino, au fost respinse mici atacuri dușmane în valea Attach. Pe frontul Iuhp acțiunea de artilerie mai mare. Tunurile dușmane au aruncat câteva granate asupra orașului Görz și Monialcone. Continuă vremea rea în toată zona de operație. În unele puncte mai înalte din zona muntoasă, temperatura era de 24 grade sub zero.

— Ziarele pariziene anunță că în timpul cel mai apropiat italienii vor juca un rol mai activ pe frontul macedonean. Ducele de Aosta va lua conducerea armatei italiene pe acest front.

— Ziarul italian războinic »Sera« aduce știri senzaționale că în cercurile deputaților italieni se manifestă tot mai mult tendința de a se pune cât mai curând capăt războiului. În același timp crește în Italia și neîncrederea în Anglia.

Am cucerit Orșova și Turnu-Severin

Berlin, 24 Nov. — Comunicatul german de azi sosit în ultimul moment anunță că pe frontul român, în valea Munteniei, armata lui Falkenhayn se apropie de rîul Olt, iar în colțul extrem al României, a fost trîntă rezistența dușmană. Orșova și Turnu-Severin sînt în posesiunea noastră.

Români, semnați la împrumutul de război prin „Voia Poporului Român“!

Știrile zilei

Proverbe

»Ochi, ce nu se văd, se uită«

Zice draga. Eu ascult

Și-i sărut într'una ochii,

Ochi ce n'am văzut de noaptea.

— Frica ta temeiul nu are:

»Ochii fetei ce iubescți

Ți-i de-ajuns să-ți vezi o clipă,

Și-ți ții mințe cât trîsciești«

„Voiu să mă scol, ca totdeauna la 3 și jumt. dimineața“ ...

acestea au fost ultimele cuvinte ale împăratului-rege Francisc Iosif.

Marți la ora 6 seară s'a culcat. Capul lui albit tremurând, obosit de moarte, se adunea în perne, pulsul lui de abea mai bătea, Corpul lui ardea de friguri. Și când medicul se inclina spre monarh, întrebând ce dorește, — acesta sopli încet, dar clar și hotărât:

— Măine voiesc să mă scol, ca totdeauna, la ora 3 și jumătate dimineața.

Apoi a adormit și nu s'a mai sculat dimineața, la trei și jumătate. Doarme acum pentru o vecie.

Cele din urmă vorbe ale împăratului-rege vor rămănea tot așa de celebre ca și cuvintele marelui geniu al Germaniei Goethe, care murind a exclamat: »Mai multă lumină«.

Ceia ce a spus monarhul, înainte de a închide ochii pentru totdeauna, sînt o icoană a vieții lui: O viață întreagă, de 68 ani ca domnitor, a lucrat de dis de dimineața până târziu seară, pentru a uita durerile căsunate lui de moartea fiului; moartea soției, moartea fratelui, și moartea nepotului său, moștenitorul de tron.

Militari români distinși.

Majestatea Sa a acordat Crucea de cavaler al ordinului Francisc Iosif cu decorație de război, medicului român de stat major, dr. Aureliu Maniu și medicului șef în rezervă, dr. Romulus Petric.

Retragerea monedelor de nichel de 20 fileri,

se va face până la 31 Decembrie 1916, dela data aceastei, monedele astea nu mai au nici o valoare. De aceea publicul sa caute cât mai curând să schimbe aceste monede în altele cari au o valoare de schimb permanentă.

La 18 Decembrie vor fi puse în circulație noi hârtii de valoare de 50 coroane, iar la 21 Decembrie bancnotele de 1 coroață.

Adunarea generală „Solidarității“

A s'a adunare generală ordinară a asociației inst. munc. ca însotire »Solidaritatea« va avea loc la Arad, pe ziua de Duminică, 3 Dec. n., 1916, la orele 11 a. m. în localitățile instit. »Victoria«. — La Ordinea de zi sînt următoarele puncte: 1. Deschiderea adunării; 2. Numirea unui notar, a doi scrutători și a doi bărbați de încredere; 3. Raportul direcțiunii, bilanțul anual și raportul comitetului de supraveghere; 4. Decizie asupra bilanțului și votarea absolutului; 5. Autorizarea direcțiunii cu privire la numirea revizorilor-experti; 6. Alegerea a patru membri în direcțiune; 7. Închiderea adunării. Arad, la 30 Oct. 1916.

Sa va Răi cu, prez. Solidarității.

„Frontul arhiducelui Iosif“

În rapoartele oficioase austro-ungare și germane de ieri, întâlnim pentru întâia oară:

»Frontul arhiducelui Iosif«.

Arhiducele Iosif a preluat comanda acelei armate, care până acum a stat sub comanda supremă a arhiducelui Carol Francisc Iosif — care azi este împăratul-rege al monarhiei noastre.

Arhiducele Iosif stă pe câmpul de luptă de la izbucnirea războiului. A luptat pe rând pe toate fronturile, în timpul din urmă pe frontul italian. Se știe că acest arhiduce își are reședința stabilă la Budapesta.

„Deutschland“ pe drum

Submarinul comercial german »Deutschland« a părăsit apele americane și e pe drum spre patrie.

Convocarea parlamentului austriac

Din Viena se anunță, că tratativele ce au urmat între prim ministrul austriac Koerber și șefii partidelor austriace au dus la un bun rezultat. Unele parade germane în urma schimbării de tron, au neruțat la unele pretențiuni, la cari țineau morțiș și cari au fost o piedecă la convocarea parlamentului austriac. În unele cercuri vieneze se da ca sigura întrunirea Camerei deputaților meă în cursul lunii Decembrie. Alți airmă, că în primele zile ale lunii ianuarie se va convoca

Înmormântarea lui Sienkiewicz

Din Vevey (Elveția) se anunță, că Mercuri dimineața a avut loc înmormântarea marelui romanțer polon Henrik Sienkiewicz într'un mod cu totul impozant. S'a format un convoi uriaș de admiratori ai scriitorului dispărut, veniți din toate părțile. Societățile polone din Elveția au trimis deputațiuni. Guvernul elvețian a trimis

familiiei dispărutului o telegramă de condoleanță, deasemenea și Papa.

Moartea profesorului Doyen

La Paris a murit în vîrstă de 57 de ani, unul din cei mai vestiți chirurghi francezi, profesorul dr. Eugen Louis Doyen care pe lîngă ca se pricepea în giele operațiuni medicale a dat dovadă și de un deosebit talent de negustor reclamagiu. Pentru a căpăta un renume universal, cele mai multe operațiuni ale lui le lăsa să le cimalografeze, și răspîndea în toată lumea filmuri cu operația lui cea mai nouă. Senzația a făcut operația lui dela 1897, când a despartit pe cei doi gemeni Rodica și Dodica. Operația aceasta avea de scop să despartă trupul bolnavei Dodica de al surioarei ei mai sănătoase și mai puternice Rodica. Operația a reușit: Dodica a murit curînd după operație, iar Rodica după 2 ani Doyen a avut și multe procese cu clienții lui mai ales din America, pentru care a întrebunțat un nou mijloc de vindecare al racului, dar care n'a avut succes.

1000 de vagoane cartofi,

au sosit la Budapesta pentru trebuințele populației. Deoarece carotii aceștia pe care li vinde magazinele comunei au mult pîmînt pe ei s'a hotărît să se ietfinească prețul dela 24 la 20-fileri kilogramul

Semnările pentru al 5-lea împrumut de război

se fac de acum în mare număr: Uzinele Skoda din Pilsen au semnat 3 milioane cor. pentru împrumutul austriac și 3 milioane pentru cel ungăr. Societ. pe acțiun ungara de mine de carbuni a semnat 2 milioane, contesa Armu Mikes 1 milion, contesa Mikes 600.000. Banca populară Hatzfel din Zombolya 400.000 cor., Arhiducele Frederic 4 milioane, Uzinele Mannerman jumătate milion coroane.

Poți să rămâi dator pe suma ce o semnezi la împrumut?

Acela care voiește să semneze la împrumut o sumă mai mare decît dispune în bani gata — poate să rămâie dator, plătînd numai o parte din suma semnată. Banca cu care e în legătura ziarul nostru, rezolvă acest fel de împrumut, că întregeste ea suma ce o semnează cineva fără a putea plăti toată și anume: banca împrumută suma de întregire pe o dobîndă de 5 la sută. Până la 1921 are cineva timp să solveze suma ce o împrumută. Acela care însemnează pe împrumutul de război, luînd obligații de rentă cu 6 la sută dobîndă, și se creditează pentru acest împrumut, plătînd o dobîndă de 5 la sută — mai cîștiga în acest caz și o diferență de 1 la sută la dobîndă. Favorul acesta iesă și mai lămurit la iveală cu aceasta pildă: Vrei să semnez prin ziarul nostru 1000 coroane pentru al 5-lea împrumut de război. Pentru această suma semnată ai trebui să plătești 977 cor., cum însă n'ai atîția bani gata să-i plătești deodată — poți depune pentru 1000 c. semnate numai 227 cor. în bani gata, iar restul de 750 cor., ți-le împrumută Banca pe 5% dobîndă. Ca dobîndă pentru împrumutul de 1000 coroane ce l'ai semnat, capeți 60 cor. pe an, iar pentru cele 750 cor. ce ți le-a creditat banca pentru împrumut ai de plătit o dobîndă numai de 37 cor. 50 fileri, așa că-ți mai rămăne încă un profit la dobîndă de coroane 22.00.

Grabiți-vă de aceea cu semnarea la al 5-lea împrumut de război, — căci după 5 Decembrie, trebuie să plățiți mai mult cu 30 fileri la fiecă 100 coroane, decît în intervalul de timp dela 22 Noembrie pînă aia 5 Decembrie când pentru fiecă 100 cor., trebuie să plățiți numai cor. 97 și 70 fileri, după 5 Dec. însă 98 coroane.

Poșta administrației

Rugam pe st. abonați și pe toți aceia cari ne scriu, să-și scrie totdeauna adresa întreagă și ca să se poată citi. Ne îndreptăm cu această rugare mai de seamă soldaților. Acei cari au scrisul mai rău, cu rouge pe vre-un camarad al lor, care are scrisul mai citeti, sa le scrie adresa. Când ni se trimt bani, sa ni se scrie totdeauna spre ce scop ni se trimt banii.

De ce cântă păsările?

(Urmare și fine.)

Bănuesc că în mintea cetitorului a apărut de mult o întrebare: »dar insectele?« și ele zboară. Au și ele sentiment estetic?...

Fără îndoială că da — deși sistemul lor nervos este atât de rudimentar față de acela al păsărilor. În adevăr, în privința strălucirii și variațiunii culorilor, zoologia ne spune anume că insectele sînt singurele vietăți ce se pot asemăna cu păsările; și că această variațiune de culori se datorește sentimentului estetic manifestat prin mijlocirea selecțiunii sexuale, ne-o arată faptul că la multe insecte găsim diverse ornamente rezervate numai masculului. Așa la bondarul cu coarne ramificate (*Lucanis cervus*) sau »cerbul sburător« cum îl zic francezii, la cărăbușul cu corn în frunte (*Oryctes nasicornis*), la cărăbușul uriaș cu coarne dințate din America de Sud (*Dynastes Hercules*) etc., masculii, singurii înzestrați cu această podoabă, — și armă în acelaș timp, — o întrebunțează în timpul rutului în lupta pentru femelă, luptă care este așa de aprinsă, încât concurenții se aleg adesea-ori cu coarnele rupte, cu aripile stricate sau chiar cu corpul strivit. Tot așa la acel bondar cu coarne foarte lungi și elastice întoarse dealungul corpului, care trăește pe stejarii bătrâni (*Ergates faber*, în nemțește »tämplarul«, în românește »răgă-oacele»), masculul are coarnele de două ori mai lungi decât femela, și pe lângă aceasta, mai are niște frumoase încrustațiuni pe gât ca podoaba specială a sexului său... Exemplele s'ar putea țirește înmulți după voie.

Este cunoscut de asemenea că variatele culori ale florilor s'au produs prin selecțiune naturală pentru a atrage insectele în vederea fecundării. Cercetări recente au dovedit însă că mirosul florilor atrage insectele mai mult chiar decât culorile strălucitoare ale corolei.

La a dar două sunțuri, văzul și mirosul, foarte afinate la insecte, din pricina nervozității datorite zborului.

Așa dar o selecțiune sexuală făcută sub înrîurirea sentimentului estetic vizual — selecțiune în care ochiul rețea de insectelor, compus dintr'un mare număr de ochi (în mijlociu 2000—6 mii) a trebuit să joace și el un rol însemnat — găsim și la insecte.

Nimeni n'ar putea însă bănuși la insecte existența unei selecțiunii sexuale făcute sub înrîurirea sentimentului estetic auditiv. Ca forme și culori insectele nu lasă nimic de dorit; dar cine le-ar putea precinde să cânte? Ar fi o ciudată pretențiune — nu-i așa — față de aceste mici vietăți surdmutate, care nu respiră prin plămâni, ba n'au nici urechi!

Și cu toate acestea — admirabili minunatele înrîuriri ale zborului asupra sistemului nervos — unele insecte cântă!...

În adevăr, lăsând la o parte sunetul produs de aripile subțiri și străvezi prin prodigioasa iuțeală a vibrațiunii lor în zbor, — sunet care după unii naturalști exprimă și el, până la un oarecare punct, emoțiunile insectei — avem sunetul relativ muzical pe care lăcustele îl emit prin frecarea unor dungi dințate dela picioarele dinapoi cu nervura proeminentă a arpei, sau acela pe care-l emit greerii prin frecarea nervurilor celor două aripi între ele, frecare prin care se pune în vibrație pielea extrem de fină a aripei, întocmai după cum cutia vioarei e pusă în vibrațiune prin frecarea arcușului pe coarde. Sunetul acesta, dacă pentru noi nu-i tocmai muzical, — deși i-a inspirat lui Dickens o admirabilă năvelă: »Greerul din vatră« — în intenția insectei însă, este cu siguranță muzical, și datorit selecțiunii sexuale, dovadă că la aceste insecte cântătoare nu cântă decât masculul. — (În pungulița cu lichid acoperită de o subțire membrană, pe spatele lăcustei, naturalistii au cunoscut — urechea insectei).

Mai mult decât atâta. Sînt un fel de greeri cari trăiesc mai ales prin țările calde, și sînt numiți în știință »cicade«; aceștia nu mai cântă cu piciorul sau cu aripile ci au voce cu totid-nadinsul; și iată cum: Se știe că insectele au în torace și în abdomen niște pungi de aer, în comunicațiune directă cu exteriorul, și ramificate la interior în țevi nemăsurate, astfel că aerul să vie în atingere directă cu sângele. Aceste pungi

se pot mări și micșura întocmai ca plămânul la vertebrate; iar la muște, la albine, la viespi, la fițari, una sau două din aceste pungi se pot și la gură îngusta și lărgi după voia insectei, și au acolo niște membrane pe care aerul expirat le pune în vibrație, producând un sunet ditezit și mai înalt decât sunetul datorit vibrațiunii aripilor. Ei bine cicadele, au în locul acestor membrane niște adevărate coarde vocale, și atară de aceasta, pe pantece, un întreg aparat de rezonanță, prea complicat ca să-l descriu aci. În schimb nu s'a descoperit încă urechea acestor greeri.

De cicade se vorbește adesea în literatura Greciei antice. — După o legendă, doi muzicanti Eunomus și Ariston, se luaseră la întrecere. O cicadă zbură la cel dintâi, se așeză pe harfa în locul unei coarde plesnite, și-i aduse victoria. De aceea la Greci, cicada pe harfa era considerată ca simbolul muzicii. — Pentru cântecul ei, această mică vietate era ținută în colivii. Oratorii lui Homer, cei cu vorba dulce ca mierea, erau asemănați cicadelor. Xenarhos din Rodos, făcând aluzie la faptul că numai masculii cântă, zice: »Ferice trăiesc cicadele, căci femeile lor sînt mute. Ar Anakreon le cântă în următoarele versuri:

Ferice te socotesc, cicado!
Că entuziasmată de puțină rouă
Cânți pe cei mai înalți pomi
Asemănătoare unei regine.
Al tău este tot ce vezi în câmpii
Și tot ce aduc anotimpurile;
Locuitorii câmpului îți sînt prieteni
Fiindcă nu trăești în paguba nimănui,
Și muritorii te cinstesc, pe tine
Plăcută vestitoare a verii.
Și te iubesc muzele.
Și te iubeste însuși Apolon;
El ți-a dat glasul cel limpede; —
Și nici bătrânețea nu te ajunge,
Pe tine cea fără suferinți și fără sînge în trup
Aproape asemănătoare zeilor!

Legea cea mai generală la care ne conduce excursiunea pe care am făcut-o în lumea animală, este că inclinațiunile estetice ale animalelor stau în strînsă legătură cu doi factori mai însemnați: cu iuțeala de locomoțiune și cu căldura mediului ambiant.

H. Sanielevici.

Editor și redactor responsabil: D. Birăuțiu
Tipografia »Poporul Român«, VII., Ilka-utca 36.

A apărut
Calendarul
»Poporului
Român« pe 1917

Aducem o veste plăcută abonaților și cititorilor noștri: »Calendarul Poporului Român« cel mai căutat calendar de români din Ungaria, a ieșit de sub tipar — și e un frumos volum de 136 pagini. Ținând seamă de marea interes ce-l arată publicul nostru Calendarului »Poporului Român« — direcțiunea acestei întreprinderi a căutat de data asta să facă din acest calendar un adevărat muzeu de ilustrații actuale — o culegere de cele mai interesante chipuri în legătură cu evenimentele mari ale zilei.

Deși totul s'a scumpit în aceste timpuri de război, — editura Calendarului nu s'a arătat zgărcită ci cu mari chețușii a comandat 62 cișeie frumoase cari împodobesc Calendarul.

Iată aci titlurile celor mai interesante clișee cu text:

1. Invațătorul român care învață carte pe soldații anahiabeți.
2. Ne scriu raniții.
3. Soldat român în timpul serviciului de telefonist pe front.
4. Corul de bănațeni din reg. 43 de infanterie din Jicin.
5. Un grup de frumoși ostași români.
6. Eroii noștri: Vasile Stănariul din Bistrița-Năsăud.
7. Raniți români în grup.
8. Prințul Rupprecht de Bavaria apărătorul frontului german dela Somme.
9. Reprezentanții Ententei ieșind de la un Consiliu de război.
10. Cum sînt coborâți raniții din munții Tirolului de pe frontul italian.
11. Soldați bulgari și germani într'un sat sîrb.
12. Monastir, visul sîrbilor.
13. Prințul moștenitor Alexandru al Serbiei cu sora lui.
14. Suțelul prizonierului rus.
- 15-19. Cum și-au construit francezii tranșeele lor. — Familia regală română.
20. Un grup de conducători politici români.
21. Pe unde au trecut Români: Vedeti din Bragov și Calksreda.

22. Podul de peste Cernavoda.
 23. Comandanții armatei contra României: Falkenhayn și Mackensen.
 24. Marile invenții în timpul războiului.
 25. Italienii și timpul ploios.
 26. Tipuri din Bucovina.
 - 27-31. Morții celebrii din anul 1916.
 32. Noul Mitropolit: Vasile Mangra.
 33. Din tragediile războiului.
 - 34-37. 4 Harți cu diferite fronturi.
- Spațiul nu ne permite să dăm aci toată lista chipurilor din calendar.
- Iată acum și ceva din cuprinsul interesant al materialului calendaristic:

1. Cine plătește scumpetea. (O poveste complicată și tristă).
2. Cite s'au iscodit în timpul războiului. — (Ploaia de foc. Improșcarea lichidului. Sfoară și saci de hîrtie. etc.)
3. Invățămintezele bătăliei dela Verdun.
4. Fotografieria Poloniei.
5. Cum au deplăns poezii războinică români cu Goga în frunte neutralitatea României.
6. Cele zece porunci doctoricești ale militarului în război.
7. Statele neutrale și războiul.
8. Zeci de glume vin apoi și un bogat material calendaristic.

Cuprinsul acesta variat și interesant prevăzut cu zeci de ilustrații — face ca toată lumea românească să se prevadă de cu vreme cu un Calendar al »Poporului Român«.

Prețul unui exemplar este de 60 fileri. plus porto poștal 10 fileri.

Cei cari vor să comande mai multe exemplare vor căpăta următoarele înlesniri:

- Pentru 30 exemplare 10% rabat
- Pentru 50 exemplare 20% rabat
- Pentru 150 exemplare în sus 25% rabat.

Administrația nu ia garanția dacă calendarul se pierde în urma trimiterii nerecomandate.

Comenzile atît ale particularilor precum și ale revanzătorilor se vor efectua numai pe lângă achitarea anticipativă a costului. Calendarul rămas nevăndute nu se vor reprimi, deci fiecare să comande numai atâtea exemplare, câte poate desface. — Pe credit nu se trimite nimănui.